

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen

Hankesuunnitelma 12.11.2019

HANKKEEN TAUSTA, TEHTÄVÄ JA PERUSTELUT

Helsingin kaupunkistrategiassa 2017–2021 linjataan, että kaupunkiin luodaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteet. Liikkumisen lisääminen nostetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen keskiöön. Liikkumista edistetään laaja-alaisemmin kaupungin tuottamilla palveluilla, ja kaupunkiympäristöä sekä liikunta- ja kulttuuritarjontaa kehitetään liikkumiseen ja arkiaktiivisuuteen kannustavaksi tasapuolisesti eri kaupunginosissa. Lapsia ja nuoria liikutetaan yhä enemmän kiinteänä osana heidän arkeaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Kaupunkia suunnitellaan ja rakennetaan tavalla, joka ottaa erilaiset käyttäjät huomioon. Väestöryhmien erot tunnustetaan ja palveluja kohdennetaan erityistä tukea tarvitseville ja korkean riskin kohderyhmille.

Strategian tavoitteiden mukaista työtä toteutetaan Helsingissä liikkumisohjelman avulla. Liikkumisohjelman tavoitteet jakautuvat kahdeksaan eri alueeseen. Tavoitealueena neljä on: Pienet lapset omaksuvat liikunnalliset perustaidot ja –tottumukset, joissa on kaksi tavoitetta, jotka samalla muodostavat Liikkuva arjen rakenteita varhaiskasvatuksen hankkeen ytimen:

- Suositusten mukaan liikkuvien alle kouluikäisten osuuden kasvua nykyisestä 10–20% 40 prosenttiin seuraavan viiden vuoden aikana
- Pienten lasten motoriset perustaidot paranevat kansallisessa vertailussa.

Varhaiskasvatukseen kohdentuvilla kehittämistoimenpiteillä on Liikkumisohjelman tavoiteasettelussa keskeinen rooli, mikä korostaa hankkeen painoarvoa kuluvalle strategiakaudella. Hanksuunnitelmaa on valmisteltu kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan sekä kasvatus- ja koulutustoimialan yhteistyönä.

Hanksuunnitelman valmistelussa on huomioitu varhaiskasvatuksen johdon ja henkilöstön keskusteluissa esiin nousseita tekijöitä ja ilmiöitä. Lisäksi on hyödynnetty seuraavia tietolähteitä: Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2019), Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset sekä Ilo kasvaa liikkuen ohjelma asiakirjaa. Liikkumisohjelma käynnisti vuonna 2019 pienten lasten työpaja-toiminnan. Työpajoihin on osallistunut kaupungin Kulttuuri- ja vapaa-ajan, sosiaali – ja terveyspalveluiden ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialoilta niitä henkilöitä, jotka työskentelevät pienten lasten kanssa. Työpajoissa on edistetty ymmärrystä ja tiedon jakoa kaupungin sisällä sekä löydetty niitä tekijöitä, jotka ovat keskeisiä pienten lasten liikkumisessa.

Liikkuminen on välttämätöntä lapsen suotuisan fyysisen, psyykkisen, motorisen ja kognitiivisen kehityksen näkökulmista. Liikunnalliset tottumukset alkavat urautua jo 3-vuotiaana ja liikunnallisuus lapsena kantaa läpi elämän. Pienten lasten määrää, jotka eivät täytä liikkumissuosituksia, ei ole tiedossa. Tutkimukset osoittavat, että motoriset perustaidot ja liikkumisen määrä ovat keskimäärin laskeneet. Perheiden elämäntilanne ja valinnat ovat keskeisessä roolissa liikkumisen kysymyksissä ja lapsuus ei ole enää automaattisesti liikunnallinen. Arkielämän kiireet ja turvallisuushakuisuus, johtavat herkästi kieltöihin ja rajoituksiin ja sen myötä liikkumisen vähenemiseen. Median käytön lisääntyminen on haasteena liikkumiselle ja riittävälle unelle. Liikunnan harrastaminen aloitetaan entistä nuorempana ja siitä huolimatta motoriset perustaidot ovat heikentyneet erityisesti kaupungeissa. Luontaisen liikkumisen väheneminen arjessa kuvitellaan korvautuvan ohjatulla liikunnalla. Onkin olennaista kehittää liikuntatarjontaa,

johon perheet ja pienet lapset voivat yhdessä osallistua. Helsingissä alle kouluikäisten lasten määrä on kasvanut ja kasvaa. Yli neljänneksellä äidinkieli on muu kuin suomi.

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen –hankkeen tavoiteasettelu sekä toimenpidesuunnitelma on laadittu edellä mainittujen ilmiöiden ja olemassa olevan tiedon pohjalta. Toimenpiteitä ja ideoita on syntynyt hankkeen aikana myös varhaiskasvatuksen toimipaikkojen omien ideoiden ja näkemysten pohjalta ja ne on huomioitu tulevan hankekauden suunnittelussa.

HANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen - hankkeessa jatketaan keväällä 2018 käynnistynyttä työtä Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden tukemiseksi kohti fyysisesti aktiivisempaa toimintakulttuuria. Hankkeen ydinajatus on, että varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten toteutumiseksi saadaan aikaiseksi hyvät rakenteet ja puitteet, ja että kaikki Helsingin varhaiskasvatusyksiköt ovat valtakunnallisen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelman piirissä vuoden 2021 loppuun mennessä.

Hankkeen keskeiset tavoitteet ovat:

- 1) Edistää valtakunnallisen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelman mukaisesti varhaiskasvatusikäisten lasten fyysistä aktiivisuutta, perusliikuntataitojen kehittymistä sekä liikkumisen mielekkyyttä tukevaa toimintakulttuuria kaikissa varhaiskasvatuksen toimipaikoissa
- 2) Kehittää ja tarkastella liikuntapalveluiden mahdollisuuksia tuottaa tarkoituksenmukaisia palveluita helsinkiläisille lapsille ja lapsiperheille osana varhaiskasvatusta sekä vapaa-ajalla.

Hankkeessa jatketaan toimialojen yhteisten toimintamallien tuottamista varhaiskasvatukseen hyödyntäen moniammatillista osaamista varhaiskasvatuksen ja liikunnan ammattilaisten kesken. Hankkeen tavoitteisiin pyritään vastaamaan eri toimenpitein sekä käytännön ratkaisuin. Tulevalle hankekaudelle tehdään seuraavat toimenpiteet:

A. Liikunnallisen toimintakulttuurin malli varhaiskasvatukseen

Kasvatus ja koulutus toimialan kehittämispalvelut, varhaiskasvatuspalvelut sekä liikuntapalvelut laativat yhteistyössä liikkumisen suunnitelman varhaiskasvatuksen toimijoille. Hankekauden aikana on tavoitteena rakentaa prosessikaavio, joka tuo esille miten lasten fyysistä aktiivisuutta voidaan vahvistaa ja edistää kaupungin varhaiskasvatuksessa. Kaavion yksi osa on tuoda näkyväksi se, miten hanke jalkautuu rakenteisiin.

B. Kaupungin sisäisen tiedon ja osaamisen jakaminen

- a. Järjestetään alueellisia koulutuksia, jossa vahvistetaan henkilöstön osaamista aktiivisemmän toimintakulttuurin edistäjänä
- b. Jatketaan idea- ja menetelmäkoulutuksia varhaiskasvatuksen toimipaikoissa
- c. Toteutetaan Hyvinvoinnista oppimisen iloa- seminaari yhteistyössä Espoon ja Vantaan kanssa syksyllä 2020
- d. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä osallistuu valtakunnalliseen Liikkuva ja oppiva yhteisö seminaariin

- e. Liikunnanohjaajat käyvät päiväkodeissa ja päiväkotien kehittämispäivillä opastamassa pedagogista suunnittelua.

Alueellisten koulutuksien teemana on Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma sekä teemat, jotka nousevat varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. Liikunnanohjaajat vastaavat idea- ja menetelmäkoulutusten sekä pääkaupunkiseudun seminaarin suunnittelusta ja toteutuksesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua Valtakunnalliseen seminaariin keväällä 2020. Helsingin päiväkoteja osallistuu Helsingin yliopiston Toimi- ja Opi -tutkimukseen, jossa tutkitaan motorisen kehityksen ja akateemisten taitojen yhteyttä. Valtakunnallinen PIILO-tutkimus, jossa mitataan lasten aktiivisuutta ja liikkumista, on käynnistymässä Helsingissä vuoden 2020 aikana. PIILO-tutkimusta koordinoi LIKES ja Jyväskylän yliopisto. Tutkimuksen tuloksia tullaan hyödyntämään toiminnan kehittämisessä.

C. Perheiden yhteinen liikunta

Perheiden yhteinen liikkuminen ja niiden edistäminen ovat olleet keskeinen asia edellisellä hankekaudella. Perheiden liikkumista tukemaan on luotu uusi toimintamalli, Perhehulinat, joka edistää erityisesti lapsen ja vanhemman yhteistä liikuntaa sekä samalla aktivoi alueen toimijoita. Toiminnan tavoitteena on jokaisen perheen oman näköinen liikkuminen koulun liikuntasalissa. Toiminta toteutetaan yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa. Vuoden 2020 tavoitteena on laajentaa toimintaa kahdeksalle alueelle.

D. Liikunnalliset tapahtumat

- a. Eskareiden sporttipäivät
- b. Pyörällä päästään - kiertue

Eskareiden sporttipäivät ovat yksi eskarivuoden huipennus. Tapahtuman tavoitteena on liikuttaa lapsia ja samanaikaisesti osallistaa henkilökuntaa aktiiviseen toimimiseen lasten kanssa. Aikaisemman kolmen päivän sijaan, tapahtuma laajenee viidelle päivälle vuonna 2020.

Vuonna 2019 toteutettu Pyöräilykasvatuksen lanseeraus, Pyörällä päästään-kiertue oli menestys kymmenellä leikkipuistolla. Vuonna 2020 toimintamallia vahvistetaan leikkipuistoyksiköissä erityisesti kesä-ajan toiminnassa ja laajennetaan koskemaan päiväkoteja usealla varhaiskasvatusalueilla.

E. Moniammatillinen yhteistyö kaupungin sisällä

Keväällä 2019 alkaneessa yhteistyössä liikuntapalveluiden, neuvolan, leikkipuistojen ja kotipalvelun kanssa toteutettiin kysely, jossa selvitettiin millaisia tukitoimia eri ammattiryhmät kaipaavat työhönsä, jotta he voivat vahvistaa lapsen fyysistä aktiivisuutta ja motorisia taitoja. Vuonna 2020 keskeisessä roolissa on tietoisuuden lisääminen ja jakaminen niin sisäisessä kuin ulkoisessa viestinnässä. Lisäksi pyritään löytämään niitä keinoja millä tavoittaa lapsia ja perheitä, joilla yhdessä tekeminen, liikkuminen ja palveluiden käyttö on vähäistä.

Lisäksi jatketaan vuonna 2019 alkanutta yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen fysioterapeuttien kanssa, jotka toimivat varhaiskasvatuksen parissa. Painopisteenä ovat erityistä tukea tarvitsevien lasten liikkumisen tukeminen päivittäisessä arjessa.

ORGANISOITUMINEN: Seuranta, raportointi ja mittarit

Kaupungin strategian tavoitteiden mukaisen työn edistämiseksi Helsingin kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalla on käynnistetty uusi Liikkumisohjelma (2017–2021), jota johtaa ohjelmaan palkattu projektipäällikkö. Tämä varhaiskasvatuksen hanke sekä muut fyysistä aktiivisuutta edistävät Kasvatuksen ja koulutuksen palvelukokonaisuuksiin kohdentuvat kehittämishankkeet ovat osa Liikkumisohjelman kokonaisuutta, mikä korostaa hankkeen painoarvoa kuluvalle strategiakaudella. Hanketyön edistymisestä ja tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan lisäksi vuosittain aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaisesti. Liikuntapalveluiden lasten ja nuorten suunnittelija on jäsenenä liikkumisohjelman projektiryhmässä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla hanketta koordinoiva ohjausryhmä lopetettiin vuoden 2019 kesällä. Tämä johtui Liikkumisohjelman kaupungin- ja toimiala-tason uudelleen organisoitumisesta. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla seurantaa on tehty Liikkuva koulu – hankekokonaisuudelle toimialatasoisesti. Nyt ollaan vahvistamassa uudelleen sosiaali- ja terveystalouden ja kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan kanssa ohjausryhmää, joka tulee seuraamaan ja ohjaamaan koko Liikkuva koulu -ohjelmakokonaisuuden (varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste) edistymistä ja toteutumista kolme kertaa vuodessa. Ohjausryhmän havainnot viedään suoraan Liikkumisohjelman projekti- ja johtoryhmään.

Kullakin hankekokonaisuudella on myös sekä kaupungin vakituisista työntekijöistä että hankerahalla palkatuista hanketyöntekijöistä koostuva työryhmä, joka huolehtii siitä, että hankkeen tavoitteena olevat toimenpiteet toteutuvat suunnitellusti toimintapaikoissa, ja että saavutetuilla toimenpiteillä on mahdollisuus vakiintua osaksi toimialan ja palveluiden toimintakulttuuria.

HANKKEEN TOIMIJAT JA SIDOSRYHMÄT

Hankkeen toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kehittämispalvelut, varhaiskasvatuspalvelut sekä Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialan liikuntapalvelut. Liikkumisohjelman keskeisiä sidosryhmiä hyödynnetään. Kehittämistoimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä eri alueiden asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Tiedottamisen ja markkinoinnin osalta työtä tehdään yhdessä viestintä- ja markkinointiyksikön kanssa.

Hankkeeseen palkatut kaksi lasten liikunnanohjaajaa vastaavat toimenpiteiden kehittämisestä ja toteuttamisesta yhdessä yksiköissä/toimipaikoissa toimivien työntekijöiden kanssa. Hankkeen hallinnoinnista vastaavat Liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen ja koulutuksen suunnittelijat. Hanke tekee yhteistyö perusopetuksen Liikkuva-koulun kanssa. Toimenpiteet toteutetaan pääosin yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja liikuntapalveluiden työntekijöiden kesken.

KUSTANNUSSUUNNITELMA

Hankkeen kustannukset ovat yhteensä 220 000€. Rahoitus koostuu 110 000€ omarahoitusosuudesta sekä haettavasta saman suuruudesta hankerahasta. Hankehakemuksessa on huomioitu edellisen hankekauden jatkumo maaliskuun loppuun. Omarahoitusosuus sekä hankkeen talousseuranta todennetaan oman projektinumeron avulla: 2920052.

Rahaa varataan hankkeessa toimivien kokopäivätoimisten liikunnanohjaajien (2) palkkoihin, henkilökunnan päiväkotien ja leikkipuistojen koulutusten järjestämiseen, huomioiden sijaiskulut, isompien alueellisten yhteiskäytössä toimivien välineiden hankintaan sekä erilaisiin tapahtumiin ja vuokrakustannuksiin.

Palkkio- ja palkkamenot: 100 000€

Summa pitää sisällään kahden liikunnanohjaajan palkkamenot sekä rahaa asiantuntija- ja ohjaajapalkkioiden maksamiseksi yhteistyökumppaneille sekä kolmannen sektorin toimijoille, kuten yhdistykset ja liikuntaseurat.

Matka- ja kuljetuskustannukset: 5 000€

Summa pitää sisällään kierrätettävän välineistön kuljettamisesta yksiköstä toiseen aiheutuvista kuluista.

Kurssi- ja koulutuskustannukset: 40 000 €

Rahaa varataan kaupungin henkilökunnan sisäiseen kouluttamiseen, koulutustilaisuuksien järjestämiseen ja varhaiskasvatuksen edustamiseen Valtakunnallisessa Liikkuva ja oppiva yhteisö-seminaarissa sekä Hyvinvoinnista oppimisen iloa-seminariin toteutukseen, jossa huomioidaan sijaiskulut.

Materiaali- ja välinekustannukset 40 000€

Rahaa käytetään päiväkotien välineistön päivittämiseen. Hankinnat pitävät sisällään erilaista pienvälineistöä, mutta myös suurempia hankintoja, jotka tukevat varhaiskasvatusikäisten lasten motoristen taitojen opettelua.

Vuokra- ja leasing – kustannukset: 5 000€

Rahaa käytetään tapahtumien yhteydessä hankittaviin välineisiin ja tarvikkeisiin. Lisäksi rahaa varataan mahdollisiin ulkopuolisiin vuokriin, esim. tilavuokrat.

Yksittäinen toiminta ja tapahtumat: 20 000€

Rahaa varataan liikunnallisten tapahtumien järjestämiseen (mm. loma-ajat, eskarilaisten päätöstapahtuma ym.)

Muut kustannukset: 10 000€

Rahaa varataan materiaalin tuottamiseen sekä sidosryhmä- ja verkostotyöskentelyyn, jossa edistetään kaupunkilaisten osallisuuden käytännön toteuttamista. Lisäksi mahdolliset markkinointi- ja viestintätoimet vaativat taloudellista resursointia.

Hakemuksen liitteenä on sekä Kasvatuksen ja koulutuksen että Liikuntapalvelun allekirjoitettu sitoumus omavastuusuuden varaamisesta. **Taloudesta vastaa Johanna Simpanen, johanna.simpanen@hel.fi, +358 9 310 87754.**

HANKKEEN ETENEMINEN JA LOPPUTULOKSET

Hankkeen etenemisestä ja mahdollisista tuloksista raportoidaan säännöllisesti hankkeen ohjausryhmälle. Lisäksi saavutetuista tuloksista tehdään joko suullisia tai posteriesityksiä kansallisiin tai kansainvälisiin seminaareihin.

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen –hankkeen suunnitelma kattaa koko valtuustokauden aina 2021 vuoden loppuun asti. Hankkeen edistämiä pitkän aikavälin tavoitteita on suunniteltu edistettävän seuraavalla tavalla ja seuraavassa aikataulussa:

2020:

- 1) Liikunnallisen toimintakulttuurin malli varhaiskasvatukseen
- 2) Kaupungin sisäisen tiedon ja osaamisen jakaminen
- 3) Perheiden yhteinen liikunta ja liikkumisen toimintamalli
- 4) Liikunnalliset tapahtumat ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa
- 5) Moniammatillinen yhteistyö kaupungin sisällä

2021: Hankkeen lopputuloksena kaikki yksiköt ovat mukana Ilo kasvaa liikkuen – ohjelmassa ja ovat tehneet nykytilan arvioinnin 2021 vuoden loppuun mennessä. Helsingissä on liikkumista ja fyysistä aktiivisuutta tukevat johtamis- ja yhteistyörakenteet sekä tarkoituksenmukaiset lapsille ja perheille suunnatut liikuntapalvelut.

Hanke on esitelty liikuntapalveluiden johtoryhmälle 5.11 ja hyväksytty kulttuuri ja vapaa-ajan hallintojohtajalla viikolla xx.

Helsingissä 12.11.2019

Laura Pirhonen, liikunnansuunnittelija
laura.e.pirhonen@hel.fi
Liikuntapalvelut, liikunnan edistämisyksikkö

Kunnioittaen,

Outi Salo, Perusopetusjohtaja

Tarja Loikkanen, Liikuntajohtaja

